

รัฐในทัศนะของดร.ปรีดี พนมยงค์

นางสาวเปรมจิตร กลิ่นอบล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาควิชาการปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2536

ISBN 974-582-704-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

019523 I 15541688

DR. PRIDI BANOMYONG'S IDEA OF STATE

Miss Premjit Klinoubon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-582-704-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

รัฐในทัศนะของดร.ปรีดี พนมยงค์

โดย

นางสาวเปรมจิตร กลิ่นอบล

ภาควิชา

การปกครอง

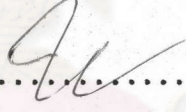
อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตธนารักษ์

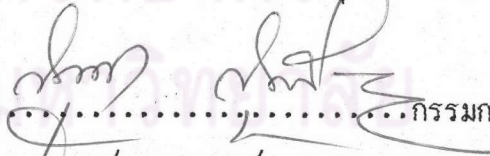
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ จรุงญ์ สุขภาพ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตธนารักษ์)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

เปรมจิตร กลิ่นอุบล : รัฐในทัศนะของดร.ปรีดี พนมยงค์ (DR. PRIDI BANOMYONG'S
IDEA OF STATE) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.วิทยา สุจริตธนารักษ์, 205 หน้า.
ISBN 974-582-704-5

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาแนวคิดเรื่องรัฐในทัศนะของดร.ปรีดี พนมยงค์ โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องรัฐของดร.ปรีดี พนมยงค์ ว่าเกิดขึ้นมาจากการได้รับอิทธิพล
จากสิ่งใด มีความต่อเนื่องและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อนำแนวคิด
ไปปฏิบัติ โดยศึกษาจากงานเขียนและผลงานที่ปรากฏในระยะเวลาที่ดร.ปรีดี พนมยงค์ มีบทบาท
ทางการเมือง

จากผลการศึกษา รัฐในทัศนะของดร.ปรีดี พนมยงค์นั้น เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย
ที่ดร.ปรีดี พนมยงค์พยายามนำมาใช้ในรัฐธรรมนูญ 3 ฉบับ แต่เป็นที่ยอมรับในทางปฏิบัติเพียง
บางส่วนในระบอบการ เมืองไทย เฉพาะในเรื่องของการมีรัฐธรรมนูญ มีสภาผู้แทนราษฎร มีการ
เลือกตั้งเท่านั้น

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ..... การปกครอง .....
สาขาวิชา ..... การปกครอง .....
ปีการศึกษา ..... 2535 .....

ลายมือชื่อนิติต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C130082 : MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD : STATE/CONSTITUTION/GOVERNMENT/DEMOCRACY

PREMJIT KLINOUBON : DR. PRIDI BANOMYONG'S IDEA OF STATE.

THESIS ADVISORS : ASSOC. PROF. WITHAYA SUCHARITHANARUGSE, Ph.D.
205 pp. ISBN 974-582-704-5

The aim of this study is to discern Dr. Pridi Banomyong's concept of state especially the derivation of his idea, its development including problems that occurred when put to practice. The findings are based on his work during the period he was politically active.

It can be concluded that Pridi's concept of state is that of democratic type. He tries to put it to use in three constitutions. However, what are accepted are merely the principles concerning constitutions, parliament and elections.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา..... การปกครอง.....

สาขาวิชา..... การปกครอง.....

ปีการศึกษา..... 2535.....

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ก็ด้วยความกรุณาเป็นที่สุดของท่านรองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา
สุจริตรนารักษ์ ท่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้คำแนะนำอันมีค่า ความช่วยเหลือ ความ
เมตตา ความปรารถนาดีที่ครุพินิจต่อศิษย์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ จรูญ สุภาพ ท่านประธาน
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ ท่านกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
ซึ่งได้ให้ความกรุณาแนะนำข้อบกพร่องให้ความช่วยเหลือและความห่วงใยเสมอมา

เหนือสิ่งอื่นใด ความรัก ความห่วงใย ความอดทนต่อการเรียกร้องนานับประการจาก
ลูกของพ่อและแม่ เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามหาศาลมิใช่เพียงแค่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เท่านั้น หากแต่รวมไปถึง
"ชีวิต" ของผู้วิจัยด้วย ขอกราบระลึกถึงพระคุณพ่อและแม่ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ทุนศึกษาวิจัย
ในเรื่องนี้ รวมทั้งขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกแหล่งที่ผู้วิจัยได้รับความกรุณาช่วยเหลือใน
ด้านการบริการเอกสาร และอื่น ๆ ขอขอบพระคุณ คุณจินตนา ฤทธิเสน ที่กรุณาอดทนพิมพ์
วิทยานิพนธ์ด้วยความเรียบร้อย

นางสาวเปรมจิตร์ กลิ่นอบล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
สมมติฐานในการศึกษา.....	6
วิธีการศึกษา.....	6
ขอบเขตในการศึกษา.....	7
ข้อจำกัดในการศึกษา.....	7
ประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษา.....	8
การนำเสนอ.....	8
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐ และแนวคิดเรื่องรัฐในสังคมไทย.....	9
กำเนิดรัฐ.....	17
องค์ประกอบที่สำคัญของรัฐ.....	24
วัตถุประสงค์ของรัฐ.....	26
หน้าที่ของรัฐ.....	28
แนวคิดเรื่องรัฐในสังคมไทย.....	30
รัฐและผู้ปกครองสมัยสุโขทัย.....	30
แนวคิดรัฐและผู้ปกครองสมัยอยุธยา.....	33
แนวคิดรัฐและผู้ปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ก่อนการ ก่อตั้งเป็นรัฐสมัยใหม่.....	34

3.	รัฐในทัศนะของดร.ปรีดี พนมยงค์.....	38
	ประวัติและการศึกษาในชั้นต้น (พ.ศ.2443-2463).....	38
	การศึกษาในฝรั่งเศสและการดำเนินงานทางการเมือง (พ.ศ. 2463-2470).....	47
	การเผยแพร่แนวคิดเรื่องรัฐของดร.ปรีดี พนมยงค์.....	53
	การเปลี่ยนแปลงการปกครองและรัฐในทัศนะของ ดร.ปรีดี พนมยงค์.....	73
	แนวคิดเรื่องรัฐที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญของดร.ปรีดี พนมยงค์....	81
	แนวคิดเรื่องรัฐที่ปรากฏในเค้าโครงเศรษฐกิจของ ดร.ปรีดี พนมยงค์.....	89
	สรุปรัฐในทัศนะของดร.ปรีดี พนมยงค์	
	บทบาทและหน้าที่ของรัฐ.....	95
	กลไกของรัฐและกระบวนการ.....	96
	ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชาติไทยและประชาชน.	97
4.	การปฏิบัติตามแนวคิด ปัญหาและอุปสรรค.....	99
	การดำเนินการตามหลัก 6 ประการ บทบาทและหน้าที่ของรัฐ... ..	100
	การปฏิบัติตามแนวคิด ผลสะท้อนทางการเมืองในระยะแรก.....	105
	กลไกของรัฐและกระบวนการ.....	109
	รัฐธรรมนูญ.....	109
	สภาผู้แทนราษฎร.....	118
	การเลือกตั้ง.....	122
	พรรคการเมือง.....	127
	ระบบราชการ.....	128

บทที่	ณ หน้า
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาติไทยและประชาชน.....	130
ผลงานที่ยังเหลือจากเค้าโครงเศรษฐกิจ.....	132
การปรับปรุงภาษีอากร.....	132
การก่อตั้งธนาคารชาติไทย.....	134
5. บทสรุป.....	135
รายการอ้างอิง.....	142
ภาคผนวก.....	147
ภาคผนวก ก.....	148
ภาคผนวก ข.....	167
ภาคผนวก ค.....	175
ภาคผนวก ง.....	187
ประวัติผู้เขียน.....	205

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย